

Вони були навіть схожі один на одного. Обидва кирпаті, сіроокі й біляві. Тільки Олесь вищенький на зріст і худіший.

Дружать вони давно, ще з дитячого садка. Четвертий рік. І жодного разу не сварилися. Всі, хто їх знає, кажуть, що їх водою не розіллеш. Разом вони готують уроки, разом ходять у кіно, разом улітку відпочивають в таборі. Завжди і всюди разом.

І поклялися Олесь і Костик взагалі ніколи в житті не розлучатися. Професію вони собі вже обрали. Будуть моряками далекого плавання. Звичайно, на одному кораблі. Правда, спочатку вони думали стати капітанами, та коли дізналися, що двох капітанів на одному кораблі не буває, вирішили бути штурманами або навіть просто матросами.

Це літо вони провели в таборі на березі Азовського моря. Скільки вони там цікавого побачили, взнали й пережили, — важко розказати.

Та ось літо минуло. За кілька днів — до школи.

Хоч і шкода розлучатися з веселим і славним літом, але настрої у хлоп'ят добрий, їм дуже хочеться до школи. А тут ще новина! Виявляється, батьки їм приготували подарунок. Першого вересня у Костика й Олеся буде новенька шкільна форма. Оце здорово! Форма! Майже як у справжніх моряків!

Якщо ви коли-небудь мріяли про кораблі та про далекі плавання, ви мусите знати, яку роль у таких мріях відіграє красива морська форма. Без форми не може бути справжньої виправки. Це факт!

Костик і Олесь по кілька разів на день запитували батьків: "Ну як? Скоро? Коли вже буде форма?" Хлоп'ятам здавалося, що справа посувається надто повільно, і вони хвилювалися. А що, як до першого вересня щось трапиться?

Друзі вже уявляли собі, як вони прийдуть першого вересня до школи в новеньких формених костюмах і яке це справить враження на однокласників.

До першого лишалося два дні.

Між іншим, Костикові шили форму в майстерні на Площі Перемоги, а Олесю мали купити готову.

Ввечері Олесь сказав Костикові:

— Завтра вранці, як одержиш, зараз же одягай і виходь. Я теж одягну. Побачимо, як воно буде. Гарзд?

— Гарзд! — відповів Костик. Хіба він знав, що таке станеться?!..

Прокинувся Костик дуже рано. І відразу став підганяти маму: "Ну, ходім, ходім уже!"

Нарешті о десятій годині вони пішли. Приходять — черга.

Сіли. Чекають. І раптом їм кажуть: "Вибачте, будь ласка, ваше замовлення не готове. Несподівано захворів майстер. Але ми постараємось зробити на друге-третє число."

От тобі й маєш!.. Костика ця звістка як громом приголомшила... Він розгублено подивився на маму і тремтячим голосом спитав:

— Мам. Як же. Що ж тепер буде?

Мамі теж було прикро, але вона заспокоювала Костика:

— Ну, нічого, синку. Що ж я можу зробити? Та ти не журись! Адже другого-третього буде готова. Тоді й одягнеш. Подумаєш — один день!

Теж іще! Ну, що вона розуміє, мама! Легко їй казати — один день. Адже який це день. Перше вересня! Костикові так хотілося саме в цей святковий, урочистий день прийти в новій формі! Саме першого. Потім буде не так цікаво. А тепер усе пропало!..

"А Олесь буде в формі!.." — подумав Костик, і йому стало до того сумно, що навіть у горлі защеміло. Вони вийшли на вулицю. Мама пішла в крамницю, а Костик, понуривши голову, сумно поплентався додому.

— Костику.

Він підвів голову. Назустріч повільно й статечно йшов... Олесь. Костик навіть не впізнав його відразу.

Олеся справді важко було впізнати.

Сорочка, старанно відпрасовані штани, чорний широкий пояс із блискучою пряжкою. Олесь сяяв.

Не маючи сили приховати заздрість, Костик похмуро дивився на друга і мовчав.

— Ну, а ти? Де твоя форма? — здивовано запитав Олесь.

— Та-а... — Костик махнув рукою й одвернувся.

— Що таке?!

— Та-а... — знову тяжко зітхнув Костик, — Не готова. Майстер захворів. Тільки другого-третього числа буде.

— Та ну? Що ти кажеш? Ох ти!..

На обличчі Олеся щирий смуток, але Костикові чомусь здається, що друг прикидається. Занадто сяючий вигляд у нього.

— Та тобі що? У тебе ж ось є. І... і радій, — роздратовано каже Костик.

Вперше за весь час їхньої дружби в Костика з'явилося недобре почуття до Олеся.

— Знаєш, я піду додому, — говорить Костик, — мені там треба... мамі треба допомогти... Бувай здоровий!..

Йому не хотілося сьогодні бачити Олеся.

— До побачення, — тихо відповів Олесь. ...Ранок першого вересня. Сонячний, ясний, святковий! "Дорогі діти! Вітаємо вас з новим навчальним роком!" — чути з радіо. В кімнату вривається бадьора, весела музика.

Костик збирається до школи. Не кваплячись і якось неохоче, складає в портфель книжки й зошити. Невесело в нього на душі.

Подумати тільки: якийсь костюм — штани та сорочка, — а як зіпсували людині настрій!

Мама втішає:

— Нічого, Костику, не журись. Завтра ж буде готова.

Але Костикові ще прикріше стає від її слів.

— А я зовсім і не журюсь. Чого мені журитися? Подумаєш, — бурмоче він.

Нарешті Костик узяв портфель і пішов.

Костик і Олень мешкають на одній вулиці, майже поруч. Щоранку, щоб іти разом до школи, зустрічаються вони на розі біля аптеки.

От і зараз... Раптом Костик зупинився і здивовано звів брови. На розі стояв Олень. Але... Де ж його форма?.. Олень був у своїх звичайних сірих штанях і синій куртці, в якій він іще торік ходив до школи.

Якусь мить хлоп'ята мовчки дивляться один на одного.

— А... а де ж твоя форма? — запитав нарешті Костик.

— Та. Знаєш, мені... я вчора ввечері випадково, компот перекинув. Штани залив. І сорочку. От досада! Мама тепер пере. Другого-третього буде готова. — Олень якось дивно всміхнувся і почервонів.

Костик пильно подивився йому прямо в очі. Олень не витримав і відвів погляд.

І Костик раптом збагнув. Олень усе вигадав, ніякого компоту не було, а просто... Просто Олень друг... і більше нічого.

— Олень! Ех, Олень!..

Костик нічого більше не міг вимовити.

Перехожі мимохить озиралися і, всміхаючись, дивилися на двох хлопчиків, які, обнявшись, ішли вулицею, розмахували портфелями і в такт наспівували щось веселе.

Напевно, перехожі думали, що це йдуть брати.

Адже вони схожі один на одного. Обидва кирпаті, сіроокі й біляві.
Тільки Олесь вищенький на зріст і худіший.

1960 р.